

Cyngor Sir CEREDIGION County Council

ADRODDIAD I'R:	Pwyllgor Craffu Cymunedau sy'n Dysgu
DYDDIAD:	8 Rhagfyr 2022
LLEOLIAD:	Penmorfa, Aberaeron
TEITL:	Strategaeth Tegwch ac Amddifadedd Equity and Deprivation Strategy (
PWRPAS YR ADRODDIAD:	Rhoi gwybod am y strategaeth ganllaw newydd ar gyfer ysgolion i helpu pobl ifanc sy'n wynebu amddifadedd. Annog ysgolion i ystyried a gweithredu camau i gwrdd â'r her o sicrhau tegwch i'r holl blant a phobl ifanc.
Y RHESWM Y MAE'R PWYLLGOR CRAFFU WEDI GOFYN AM Y WYBODAETH:	Yn dilyn Covid-19, mae'r bwlch o ran cyrhaeddiad a chyfleoedd wedi lledu rhwng dysgwyr difreintiedig a'r rhai mwy breintiedig. Mae canlyniadau ar lefel TGAU yn awgrymu fod y bwlch amddifadedd a geir ym myd addysg yng Nghymru yn gyfystyr â thua 24 mis o gynnydd addysgol. Mae'r argyfwng costau byw ond yn ehangu'r bwlch o ran cyrhaeddiad a chyfleoedd addysgol a fodolai eisoes.
CEFNDIR:	<p>Mae cefnogi dysgwyr difreintiedig yn hollbwysig ar gyfer cael tegwch mewn addysg. Heb gefnogaeth effeithiol, mae dysgwyr difreintiedig yn cael eu heffeithio'n anghyfartal o gymharu â'u cyfoedion.</p> <p>Mae data deilliannau TGAU yn dangos y bwlch presennol o ran cyrhaeddiad. Yn ôl y data yng Nghymru, cyn y pandemig roedd y bwlch anfantais yn gyfystyr â thua 22-23 mis o gynnydd addysgol yn 2019, dim ond ychydig yn is na'r 24 mis yn 2011. Ar ben hynny, roedd y bwlch anfantais parhaus (hynny yw, disgyblion a oedd yn gymwys i gael prydau ysgol am ddim am 80% o'u hamser yn yr ysgol) yn gyfystyr â thua 29 mis o gynnydd addysgol yn 2019, sydd hefyd heb newid o'r lefel a gafwyd yn 2011. Dim ond 4% o ddisgyblion sydd o dan anfantais parhaus yng Nghymru a gyrhaeddodd y cwintel uchaf ar gyfer sgoriau TGAU yn 2019.</p> <p>Mae'r Gweinidog Addysg presennol, Jeremy Miles, wedi siarad yn gyson am ei ymrwymiad i gefnogi disgyblion bregus a difreintiedig:</p> <ul style="list-style-type: none">• <i>“Mae taclo effaith tlodi ar gyrhaeddiad wrth wraidd cenhadaeth ein cenedl ym maes addysg.”</i>

- *“Fe wyddom ni o dystiolaeth ymchwil ac arolygu mai ysgolion sy'n cyplysu dysgu ac addysgu mewn ffordd effeithiol gan ganolbwyntio ar ymgysylltu â'r gymuned yw'r rhai mwyaf effeithiol o ran goresgyn effaith tlodi ar gyrhaeddiad addysgol. Felly, fe fyddwn ni'n awyddus i weld ysgolion yn gweithredu fel ysgolion bro, gan ymestyn allan at rieni a gofalwyr ac ymgysylltu â'r gymuned gyfan.”*
- *“Mae mynd i'r afael ag effaith tlodi ar gyrhaeddiad yn hanfodol os ydym am sicrhau dyheadau a safonau uchel i bawb. Rydym yn gwybod bod y cartref a'r gymuned yn dylanwadu'n fawr ar gyfleoedd bywyd plant a phobl ifanc a bod angen rhagor o gymorth ar athrawon i fynd i'r afael â'r materion y mae rhai plant a phobl ifanc yn eu hwynebu.”*

Mae'r Cwricwlwm newydd i Gymru yn gofyn i ysgolion ac athrawon gynnig cwricwlwm eang a chytbwys sy'n llawn profiadau i'r dysgwyr. Dylai mynediad teg a chyfartal i gyfleoedd fod wrth wraidd pob penderfyniad. Mae'r ddogfen hon yn annog ysgolion i ystyried dull deg o gyflwyno addysg ac yn cynnig cyfle i drafod yn ehangach.

Y SEFYLLFA BRESENNOL:

Dywed data cenedlaethol yng Nghynllun Llesiant Ceredigion 2018-2023 fod 3,459 o ddisgyblion yn byw mewn tloedi yng Ngheredigion ar hyn o bryd. Mae bron i un o bob tri chartref yng Ngheredigion yn byw mewn tloedi. Rhwng 2018 a 2022 mae nifer yr aelwydydd sy'n byw mewn tloedi wedi cynyddu gan 9%. O ystyried yr argyfwng costau byw presennol, cydnabyddir yn gyffredin y bydd y ffigwr yma yn cynyddu ymhellach. Mae cydberthynas agos rhwng Covid-19, tloedi, a lles ac iechyd meddwl unigolion. Ers y pandemig, mae cynnydd amlwg wedi bod yn nifer y plant a'r bobl ifanc sy'n chwilio am gymorth gydag anawsterau emosiynol cymhleth ac iechyd meddwl.

Mae Strategaeth Gorfforaethol Ceredigion yn cydnabod yr angen i gefnogi disgyblion/teuluoedd difreintiedig a bregus. Mae'r Strategaeth Gorfforaethol yn crybwyll yr angen i ddiogelu pobl rhag tloedi, hyrwyddo ffyrdd iachach o fyw, cefnogi llesiant, ac amddiffyn y rhai mwyaf bregus drwy gynorthwyo ac ymyrryd yn gynnar. Mae Cynllun Cydraddoldeb Strategol Ceredigion - 'Ceredigion Teg a Chyfartal' - yn sail i'r prif themâu a gyflwynir yn y canllawiau, gan gydnabod hefyd ddogfennau allweddol gan y llywodraeth, megis Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015 a Deddf Cydraddoldeb 2010.

Mae Adroddiad Hunanasesu 2021/22 Ceredigion (Adolygiad Blynyddol o Berfformiad a'r Amcanion Llesiant) hefyd yn blaenoriaethu'r angen i gefnogi dysgwyr o bob oed a chefnidir i ymwneud ag addysg a hyfforddiant, ac yn cydnabod yr angen i ddiogelu pobl rhag tloedi.

Un o brif amcanion y Gwasanaeth Ysgolion a Diwylliant yw cefnogi tegwch i bob dysgwr, yn enwedig yn dilyn Covid-19 a'r heriau ychwanegol y mae dysgwyr difreintiedig yn eu hwynebu. O ganlyniad, amcan y gwasanaeth oedd paratoi Strategaeth Amddifadedd ar gyfer ysgolion er mwyn darparu addysg deg i bob dysgwr.

Mae'r Strategaeth Tegwch ac Amddifadedd yn cyd-fynd â chorff o waith ehangach sy'n ceisio cefnogi ein dysgwyr difreintiedig yn well. Mae neges bwysig yn ganolog iddi – bod angen mwy o gymorth ar ddysgwyr difreintiedig, a hynny'n amlach, i gael yr un cyfleoedd â'u cyfoedion.

Mae nifer o bolisiau Addysg / Ysgolion yn cyd-fynd â'r ddogfen hon. Mae'r rhain yn cynnwys y canlynol, heb restru pob un:

- Polisi Amddiffyn a Diogelu Plant
- Polisi Cwricwlwm
- Polisi Cydraddoldeb
- Polisi Disgyblaeth Disgyblion
- Egwyddorion a Disgwyliadau Ceredigion o Ysgolion a Gynhelir ar gyfer Disgyblion sydd ag Anghenion Dysgu Ychwanegol 2021 / Polisi Anghenion Addysgol Arbennig
- Polisi Presenoldeb
- Polisi Plant sy'n Derbynn Gofal

Mae'r gydnabyddiaeth a'r dealltwriaeth o'r heriau ychwanegol sy'n wynebu pobl ifanc Ceredigion yn rhywbeth sy' cynyddu. Mae'r Gwasanaeth Addysg a Diwylliant yn benderfynol o gynyddu a gwella'r dealltwriaeth o amddifadedd a chefnogi drwy dargedu'r ddarpariaeth. Yn hanesyddol, defnyddiwyd Prydau Ysgol Am Ddim i fesur pwy sydd dan anfantais addysgol. Yn ddiweddar, mae ysgolion yn cael eu hannog i ystyried y data yma ochr yn ochr â data Mynegai

Amddifadedd Lluosog Cymru (2019) sy'n fwy medrus o ran cydnabod amddifadedd drwy ddangosyddion lluosog. Mae tlodi gwledig yn amlwg a hynny ledled y sir, ac mae ysgolion yn dechrau ystyried defnyddio arian grant penodol i oresgyn rhwystrau rhanbarthol er mwyn datblygu addysg gyflawn a theg i bawb. Yn ogystal, mae data'r Mynegai Amddifadedd yn nodi materion megis cartrefi gwael, incwm, a diogelwch cymunedol. Mae cyflogau isel, diffyg gofal plant fforddiadwy, lleihad yn y Credyd Cynhwysol a chostau uchel/fforddiadwyedd o ran tai yn golygu mai tlodi yw un o'r heriau mwyaf sy'n wynebu'r awdurdod lleol.

O'r eiliad y mae pobl ifanc yn cyrraedd yr ysgol, rhaid gwneud pob ymdrech i ddileu unrhyw rwystr a wynebir gartref. Mae'r ddogfen hon yn cefnogi ysgolion i barhau i ddatblygu'r egwyddor o degwch er budd anghenion yr unigolion.

LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL:	A wnaed Asesiad Effaith Integredig? Os naddo, esboniwch pam	Do
	Crynodeb:	
	Hirdymor:	
	Integreiddio:	
	Cydweithio:	
	Cynnwys:	
	Atal:	

ARGYMHELLIAD:

1. Cytuno i fabwysiadu cynnwys Strategaeth Tegwch ac Amddifadedd Ceredigion ar gyfer ysgolion.
2. Bod adroddiad blynyddol ar y cynnydd a wneir gyda Strategaeth Tegwch ac Amddifadedd Ceredigion yn cael ei gyflwyno i'r ysgolion a'r Pwyllgor Craffu Cymunedau sy'n Dysgu.

RHESWM AM YR ARGYMHELLION:

I sicrhau bod gan ysgolion strategaeth briodol - sydd wedi'i seilio ar dystiolaeth - i gefnogi disgyblion difreintiedig.

Enw Cyswllt:	Gareth Lewis
Swydd:	Cydlynnydd Strategaeth Difreintedd a Thlodi Gwledig
Dyddiad yr Adroddiad:	Rhagfyr 2022
Acronymau:	FSM – Prydau Ysgol Am Ddim WIMD – Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru